НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Вх. № 52-654-04-84
Дата: 17 / 07 2026 г.

14.52

ЧРЕЗ
Г-ЖА МИХАЕЛА ДОЦОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

ДО
Г-Н КОНСТАНТИН ПРОДАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО
БЮДЖЕТ И ФИНАНСИ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 79, ал. 1 от ПОДНС внасяме предложение за изменения и допълнения на приетия на първо гласуване Законопроект за държавния бюджет на Република България за 2026 г., № 52-602-01-19, внесен от Министерски съвет на 01.07.2026 г., както следва:

В Преходни и заключителни разпоредби:

Параграф 8 да отпадне.

МОТИВИ

Предложеното от Министерския съвет закриване на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия (Комисията по досиетата) и прехвърлянето на нейните функции към Държавна агенция „Архиви“ на практика ще доведе до сериозно ограничаване на достъпа до архивните документи за продължителен период от време.

Посочените от Министерския съвет мотиви, свързани с реализиране на бюджетни икономии, не намират достатъчна фактическа обосновка. Бюджетът на Комисията е сравнително ограничен в сравнение с този на други държавни органи. При утвърдена численост от 102 щатни бройки, към

настоящия момент незаети са 42, като дейността се осъществява от 51 служители и 9 членове на Комисията.

Не е представена и финансова оценка на необходимите средства за обработване, класифициране и прехвърляне на архивния фонд, възлизащ на приблизително 15 000 линейни метра документи. Подобна дейност би изисквала значителен финансов и административен ресурс, който по всяка вероятност многократно ще надхвърли очакваните икономии и ще доведе до продължително затрудняване на достъпа до архивите.

Не намират достатъчно основание и заявените намерения за ускорена дигитализация на архивите след прехвърлянето им към Държавна агенция „Архиви“. Според публично достъпна информация към настоящия момент агенцията управлява архивен фонд от около 96 300 линейни метра, като дигитализирана е приблизително 1 % от него поради ограничени финансови и технически ресурси. При това положение е трудно да се приеме, че значително по-големият обем документи на Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия би могъл да бъде дигитализиран в разумни срокове.

Прехвърлянето на тези функции към Държавна агенция „Архиви“ поставя и въпроси относно институционалната независимост на процеса. Комисията по досиетата вече деветнадесет години се избира от Народното събрание с широко парламентарно представителство, докато председателят на Държавна агенция „Архиви“ се назначава от Министерския съвет. Освен това за ръководството на агенцията не съществува специална процедура за проверка за принадлежност към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, каквато е предвидена за членовете на Комисията. Това поражда съмнения относно гаранциите за независимост и безпристрастност при изпълнение на тези функции.

Организации на репресирани от комунистическия режим и представители на пострадалите от т.нар. „Възродителен процес“ изразяват опасения, че прехвърлянето на архивите създава риск за тяхното съхраняване и цялост, включително възможност за загуба или унищожаване на документи. Изразяват се и опасения, че подобна промяна би могла да затрудни работата по наказателни производства, свързани с престъпленията,

извършени по време на т.нар. „Възродителен процес“, доколкото достъпът до архивните материали е от съществено значение за тяхното развитие.

Закриването на Комисията би имало и негативни последици за международния авторитет на Република България. Към настоящия момент Комисията представлява страната в Европейската мрежа на официалните институции, натоварени със съхраняването и предоставянето на достъп до архивите на тоталитарните комунистически служби, наред с компетентните институции на Германия, Полша, Румъния, Чехия, Словакия, Унгария и Албания. Прекратяването на дейността ѝ би могло да бъде възприето като сигнал за отслабване на политическата ангажираност на България към политиките за прозрачност, историческа памет и осигуряване на достъп до архивите на тоталитарния режим.

Следва да се отчете и значението на архивите за защитата на основни права. Съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека достъпът до информация относно държавните репресии представлява съществен елемент от правото на ефективна защита и правото на установяване на историческата истина. В този смисъл ограничаването на достъпа до архивите би засегнало интересите както на пострадалите лица, така и на техните наследници.

Поради изложените съображения считаме, че предложението за закриване на Комисията по досиетата не следва да бъде подкрепено. Архивите на Държавна сигурност представляват важен исторически и доказателствен източник относно репресиите на тоталитарния режим и имат съществено значение както за обществения интерес, така и за защитата на правата на пострадалите лица и техните семейства. Запазването на дейността на Комисията гарантира институционална приемственост, независимост и непрекъснат достъп до тези архиви, което е в съответствие с принципите на правовата държава, историческата памет и защитата на човешките права.

ВНОСИТЕЛИ:

Фамилия Иглдес
Пансер Бейти
Станислав Апостасов